

Матей Превольшек,
Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка
Республіки Словенія в Україні

СЛОВЕНІЯ Й УКРАЇНА: підтримка місцевого розвитку та міжкультурна солідарність

— Словенія є непохитним і близьким європейським партнером України, і ми щиро раді, що рівень відносин між нашими державами такий високий. У липні 2024 року Президент України Володимир Зеленський і Прем'єр-міністр Словенії Роберт Голоб підписали двосторонню угоду про співпрацю у сфері безпеки, згідно з якою Словенія розширюватиме підтримку у військовій і гуманітарній галузях. Ваша Високоповажносте, як Ви оцінюєте вплив угоди на словенсько-українські відносини?

— Я хотіла б наголосити, що розглядаю цю безпекову угоду як один з уже звичних кроків, що характеризують наші чудові взаємини. Ми одними з перших засудили повномасштабну воєнну російську агресію проти України в лютому 2022 року. Відтоді Словенія всіма силами прагне допомагати Україні у військовій і безпековій сферах, а також надає гуманітарну й політичну підтримку та співпрацює в питаннях розвитку.

Уже є кілька помітних результатів імплементації цієї угоди. Хоча це й поки невеликі кроки, але наші держави здійснили обмін робочими групами в межах реалізації положень угоди. Зараз основна увага зосереджена на безпековій і військовій сферах, але я сподіваюся, що далі ми розвиватимемо співпрацю і в інших галузях. На мою думку, ця угода стала хорошим фундаментом, що надає поштовх для всеосяжного поглиблення співпраці.

Офіційне відкриття Будинку святого Йосипа для дітей, які постраждали від війни. Проєкт втілено завдяки співфінансуванню Міністерства закордонних та європейських справ Словенії та організації «Slovenska karitas» і співпраці з місією «Карітас-Спес Україна». 25 травня 2025 року
Official opening of the House of Joseph for the children affected by war. The project became possible thanks to co-financing from the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Slovenia and Slovenska Karitas as well as in cooperation with Caritas-Spes Ukraine, 25 May 2025

Зустріч з очільником Хмельницької ОВА Сергієм Тюриним
Meeting with Mr Serhii Tiurin, Head of the Khmelnytskyi Regional Military Administration

— Підхід Словенії до відновлення України спрямований на підтримку місцевих громад, зокрема й через впровадження ініціатив словенської державної організації «Центр європейської перспективи». Крім відбудови інфраструктури, Словенія підтримує соціальні та гуманітарні ініціативи (наприклад, молодіжний проєкт із захисту довкілля, психологічна реабілітація для українських жінок тощо). Ви також відвідали декілька областей України та побачили на власні очі місцеві потреби. Які проєкти й напрями відбудови та реабілітації є пріоритетами для Словенії?

— Як голова місії, я не можу перебувати лише в Києві. На мою думку, важливо розуміти ситуацію в усій країні і стежити за її розвитком. І хоч я не відвідую райони, які наш безпековий відділ після аналізу загроз визначає найризикованішими, ми, безперечно, їздимо туди, де безпекова ситуація гірша, ніж у Києві.

Необхідно пам'ятати, що ми живемо в Україні пліч-о-пліч з українським народом. Багато українців мешкають дуже близько до лінії фронту. Саме там потреби найбільші, адже ці люди найуразливіші в такій ситуації. Я вважаю, що важливо звернути на них увагу, і, зважаючи на це, вже побувала в багатьох областях. Щоправда, ще не встигла відвідати всі у зв'язку з багатьма іншими обов'язками й заходами, зокрема численними візитами.

Я відвідувала Харківську та Хмельницьку області в межах наших ініціатив зі сприяння розвитку та надання гуманітарної допомоги. Я також тричі побувала на Одещині, а саме в місті Ізмаїлі, адже один із наших поточних проєктів стосується Одеської та Херсонської областей. Ще декілька разів я була в Житомирі та Львові. Я також взяла участь у кількох зустрічах на Закарпатті, хоча вони не стосувалися наших програм допомоги, а ще нещодавно відвідала Дніпропетровську область.

Наразі Словенія надає основну увагу гуманітарній допомозі та сприянню розвитку, особливо допомозі дітям, забезпеченню психологічної допомоги, реабілітації ветеранів і розмінуванню. Декілька таких проєктів ми розпочали ще до війни. Початок повномасштабного вторгнення змусив нас призупинити їх на короткий час, але, попри це, ми вже успішно завершили деякі з них і розглядаємо можливість розширити чи продовжити інші. Один із цих проєктів пов'язаний із Житомиром, другий — зі Львовом.

Форум словенсько-українського співробітництва, що проходив за організації Центру європейської перспективи у партнерстві з програмою «U-LEAD з Європою».

Львів, 28–30 травня 2025 року

Forum of Slovenian-Ukrainian Cooperation organised by Centre for European Perspective (CEP) in partnership with the U-LEAD with Europe programme, Lviv, 28–30 May 2025

Візит до прифронтового міста Снігурівка у межах Чорноморського безпекового форуму. 1 червня 2025 року

Visit to the frontline-adjacent town of Snihurivka during the Black Sea Security Forum, 1 June 2025

Спочатку наш Прем'єр-міністр визначив Харківщину пріоритетом для програм допомоги й розвитку, але у зв'язку зі складною ситуацією в Харкові наша діяльність там обмежилася наданням гуманітарної допомоги. Щодо проекту із соціальної політики та допомоги дітям, то ми обрали Хмельницьку область для його реалізації. В межах цього проекту, що вже розпочався, ми побудуємо будинок для великих патронатних сімей. Сподіваємося, що це буде лише перший із кількох таких проєктів, які ми плануємо реалізувати впродовж наступних двох років. Проєкт в Ізмаїлі був погоджений до того, як ми знову зосередилися на Харківщині та Хмельниччині. Але, зважаючи на його успішність і значну підтримку з боку місцевих громадських організацій, ми вирішили продовжити його розвивати.

Отже, ми здебільшого зосереджуємося на ініціативах за межами Києва. Словенія менша за площею, ніж Україна, та ми вважаємо, що навіть за допомогою невеликих проєктів можна досягнути великих змін у конкретних місцевих громадах, а надто якщо іншої допомоги там обмаль чи й узагалі немає.

Ба більше, два-три роки тому словенський Директорат із питань співробітництва в галузі розвитку та гуманітарної допомоги ухвалив рішення виділити кошти для посольств на втілення малих проєктів. Ці гранти невеликі, але вони спрямовані безпосередньо в місцеві громади. 2024 року було затверджено два із запропонованих нами проєктів. Я дуже рада, що 2025-го ще чотири з п'яти наших пропозицій отримали схвалення, тож зараз ми працюємо над масштабуванням наших ініціатив.

Окрім того, я вже побувала в Краснокутську Харківської області, де ми втілюємо проєкти впродовж останніх трьох років, і 2025-го планую відвідати громади, в яких Посольство реалізовуватиме проєкти.

Дуже важливо, що проєкт, який ми впроваджуємо через Центр європейської перспективи, є частиною ініціативи «U-LEAD» — програми, яку створила Німеччина й до якої пізніше приєдналися інші країни, з яких Словенія була однією з перших. Ініціатива, спрямована на надання допомоги та реалізацію різноманітних проєктів у місцевих громадах, була започаткована до війни та є особливо важливою для України. Зі свого боку, Словенія намагається встановлювати зв'язки між громадами. Словенські громади діляться досвідом, наприклад

щодо отримання доступу до європейських фондів під час процесів розширення та підготовки проєктів так, щоби вони відповідали критеріям для отримання фінансування. Це охоплює багато процедур, і йдеться не лише про бюрократію, а й науку, необхідні для роботи з відповідними системами.

У нашому разі є чудові дружні відносини між деякими містами. З них можна згадати Дрогобич і словенський Храстнік, Бучу та Кочев'є, Нововолинськ і Крань тощо. Коли розпочалася війна, громади цих міст першими надіслали гуманітарну допомогу у формі вантажівок із продовольством та іншими необхідними предметами. Вони подали приклад іншим, продемонструвавши, що не потрібно цього боятися. Це навіть знайшло відгук на пізнішому етапі розвитку проєкту, а співпрацю між нашими місцевими громадами тепер вважають хорошим прикладом ефективної підтримки в усьому ЄС.

Я дуже захоплююсь українцями. У кожному місті, в якому я була (і, можливо, це навіть помітніше за межами столиці, якій, звісно ж, притаманний інший ритм життя), люди живуть зі Збройними силами України пліч-о-пліч. Я на власні очі бачила, як волонтери в багатьох містах плетуть маскувальні сітки та збирають посилки. Діти надсилають малюнки, щоб підтримати військовослужбовців, а дорослі збирають для них їжу й багато інших речей. Усі живуть попліч із людьми, які борються за Україну та справедливий мир. Я вважаю, що такий досвід неможливо повністю зрозуміти, не відвідавши ці місця та не зустрівшись із тамтешніми мешканцями. Вони завжди такі вдячні й гостинні. У багатьох маленьких населених пунктах, де я була, люди казали мені: «До вас нас ніхто не відвідував». Мені справді приємно мати змогу спілкуватися з цими людьми та бачити, як сильно вони підтримують боротьбу проти несправедливої агресії та наскільки стійким є народ. Я дуже вдячна за цю можливість.

— Як би Ви охарактеризували поточний стан торговельно-економічних відносин Словенії й України? Як війна вплинула насамперед на двосторонню торгівлю та які кроки роблять обидві держави, щоб підтримувати економічну співпрацю після трьох років із початку вторгнення?

— До війни наша торговельно-економічна співпраця завжди була хорошою. Звісно, голова будь-якої дипломатичної місії та

будь-який дипломат загалом завжди хоче досягнути більшого; і ми постійно шукаємо для цього нові можливості.

Протягом першого року від початку повномасштабної агресії торгівля зазнавала незначного негативного впливу: був помірний спад. Однак і словенські, й українські компанії відреагували вкрай швидко. Представництва деяких словенських компаній навіть безперервно продовжували свою роботу в Україні весь цей час. Станом на 2023 рік обсяги торгівлі повернулися до довоєнного рівня, що стало дуже хорошим знаком.

Ми підтримуємо особливо тісну співпрацю у сфері фармацевтики. Крім того, на згадку заслуговує торгівля сировиною, ІТ-послугами та сільськогосподарськими товарами, які експортує Україна. Словенія ж представлена на українських ринках електричним обладнанням та хімічними засобами.

Нині, через безпекову ситуацію, відбувається менше візитів до України. Усі зважують, чи можна все зробити онлайн, чи все ж необхідно приїжджати сюди. Але ми вже маємо деякі нові ініціативи. Сподіваюся, коли в Україні буде досягнуто миру, ми зможемо посилити нашу економічну співпрацю, а надто через участь у процесі відновлення України.

— Словенію було обрано непостійним членом Ради Безпеки ООН на 2024–2025 роки. Що Словенія робить зі свого місця в Раді Безпеки для внеску в міжнародну безпеку? Якими є основні пріоритети Вашої країни на цей період?

— Я можу сказати, що ми дуже серйозно поставилися до цієї можливості. Процес підготовки, як під час виборчої кампанії, так і після, був дуже інтенсивний, і ми надавали йому багато уваги. Наш Міністр закордонних справ був дуже активний і здійснив багато візитів до різних частин світу саме у зв'язку з нашим членством в Раді Безпеки. Ми намагаємося бути діяльним, чесним і відкритим членом Ради Безпеки.

Наші пріоритети охоплюють надання особливої уваги Україні, Західним Балканам, а також Близькому Сходу з огляду на війну в Газі та не тільки. Однак усім відомо, що ситуація навколо питання України в Раді Безпеки є складною, адже Російська Федерація є її постійним членом.

Якщо говорити про тематичні пріоритети Словенії, вони вже інтегровані в нашу зовнішню політику та схожі на пріоритети самої Ради Безпеки. Головний із них — це захист цивільного

населення під час збройних конфліктів. Цьому питанню ми надавали багато уваги ще до того, як нас обрали до Ради Безпеки. Ще один пріоритет — це сприяння повноцінній, рівноправній і вагомій участі жінок у розв'язанні проблем миру й безпеки. І, звісно ж, ми також зосереджуємося на всіх «зелених» темах, зокрема питаннях клімату й води.

— Навесні 2024 року урядові вебсайти Словенії зазнали кібератак із боку проросійської хакерської групи після того, як Словенія приєдналася до чеської ініціативи з постачання артилерійських снарядів для України. Як Словенія та Україна можуть співпрацювати у сфері кібербезпеки, боротьби з дезінформацією та зміцнення обороноздатності в умовах гібридної війни в цифровому просторі?

— До прибуття в Україну я працювала в ЄС і Брюсселі в той час, коли кібербезпеку вже вважали пріоритетом, принаймні в дискусіях. Утім, я думаю, що ми все ж не надавали достатньо уваги цьому питанню. Для всіх нас очевидно, наскільки ми вразливі та як необхідно посилити кібербезпеку.

Я не можу детально говорити про цю співпрацю, адже це дуже чутлива тема. Однак можу точно сказати, що ми вже взаємодіємо з Україною, зокрема й щодо безпекових питань і кіберзахисту. На нашу думку, Україна здатна поділитися з нами передовим досвідом, адже мала справу з набагато масштабнішими кібератаками. Водночас Словенія має власний підхід, і ми могли б порівняти наші підходи та навчитися чогось нового. Між нами вже розвивається така співпраця.

— З найперших днів повномасштабного вторгнення університети всієї Європи, зокрема й Словенії, демонстрували сильну солідарність з Україною як символічними жестами, так і практичною співпрацею. Ваша Високоповажносте, яку роль відіграє академічна та наукова взаємодія в поглибленні двосторонніх зв'язків і які приклади словенсько-українських партнерств Ви вважаєте найбільш вагомими в цьому контексті?

— Університети часто знаходять шляхи співпраці й нерідко навіть дивують посольства, адже ми не завжди знаємо про всю взаємодію між ними. Але ми точно знаємо, що вони дуже ефективні в цьому. Я вважаю, що співпраця між університетами та студентами дуже важлива. Іноді вони виконують додаткову роботу на основі наших програм із гуманітарної допомоги

та сприяння розвитку, і ця тенденція збереглася навіть під час повномасштабного вторгнення. Наприклад, проект в Ізмаїлі передбачав візит до нашого університету, унаслідок якого між університетами Ізмаїла та Любляни була встановлена співпраця. До того вже було таке партнерство з Мариборським університетом.

Одна з причин, чому необхідно розвивати такі проекти співпраці, — це те, що зараз словенські студенти мають менше можливостей потрапити в Україну. Важливо, що в Україні є два університети, де можна вивчати словенську: у Києві та Львові. Взаємне вивчення мов наших народів є надважливим для поліпшення взаєморозуміння та сприяння спільному процвітання. Радію роботі українського Посольства у Словенії, адже Люблянський університет вирішив із початком нового академічного року у вересні 2025-го відкрити відділення україністики. Тож Словенія поповнить лави держав, де студенти матимуть змогу вивчати українську.

Українці, яким наша країна в перші ж дні війни надала статус тимчасового захисту, нині також сприяють зростанню міжкультурних обмінів і заохочують обидва народи дізнаватися більше про культури й мови одне одного.

Крім того, співпраця між університетами важлива ще й тому, що вона зазвичай сприяє перекладу праць словенських авторів українською мовою та навпаки. Так ми можемо читати найважливішу й найвідомішу словенську та українську літературу нашими рідними мовами. Це ще один приклад взаємодії, що плекає зв'язок між народами Словенії та України.

У травні 2024 року я була рада зустрітися зі студентами та провести невелику лекцію про ЄС в Ізмаїльському університеті. У квітні 2025-го співробітники ГДІП організували схожий захід і запросили мене до участі. Я вважаю, що можливості зустрітися з молодими людьми, поспілкуватися з ними та дізнатися про їхні погляди й досвід — це завжди добре. Я неодмінно інформую університети, коли планую поїздку до якогось міста, повідомляючи, що можу прийти на таку зустріч, якщо є бажання її організувати. Це особливо важливо для студентів, котрі вивчають теми, пов'язані з Європою, та міжнародні відносини загалом. Можливо, з теорії вони знають більше, ніж я, але я можу багато чого їм розповісти з моєї багаторічної практики.

— Публічна дипломатія відіграє дуже важливу роль у сприянні взаєморозумінню між країнами. Поділіться, будь ласка, своїм поглядом на те, як Словенія та Україна можуть поліпшити культурні обміни наступними роками?

— Одне можна сказати напевно: впродовж усього повномасштабного вторгнення словенці приїжджали в Україну і деякі з них писали про свій досвід, а також перекладали українську літературу. У Словенії проводять різноманітні виставки, пов'язані з Україною, і я стежу за такими заходами, адже вони важливі. На мою думку, нам варто популяризувати виставки стінопису, адже в Україні чудово розвинене мистецтво настінного живопису. Я знаю про принаймні дві такі виставки у Словенії: у Храстніку та моему рідному місті Мариборі. А ще я сподіваюся, що ми зможемо надіслати деякі фільми на один із кінофестивалів, і також хотіла б, щоби ми розглянули можливість провести виставку, в межах якої митці презентували б свої праці онлайн.

Утім, по правді, зараз ми надто зайняті політичними й іншими питаннями, тож культурні ініціативи часом залишаються осторонь. Проте ми обговорюємо їх під час моїх візитів до громад. Маю надію, що нині в нас є всі канали, необхідні для заохочення публічної дипломатії, тому що будь-якому послу завжди надзвичайно приємно представляти свою країну в такий спосіб і бачити, як люди реагують. А вони реагують. На мою думку, українці, а надто нині, дуже цікавляться культурою. Я бачу, що театри повні відвідувачів, так само з виставками тощо. Гадаю, тут до цього значно більший ентузіазм, ніж у моїй країні. Українці справді демонструють світу, наскільки культура важлива для них.

У вас також дуже активний Міністр культури, котрий організував зустріч міністрів культури країн ЄС в Ужгороді 1 лютого 2025 року, під час якої пролунав заклик зберігати українську культурну спадщину. Тож мовний і культурний обміни дуже важливі, і ми маємо можливість будувати принаймні невеликі плани — навіть зараз, хоча досі невідомо, коли в країні настане довготривалий мир.

— Ваше рішення вивчати українську мову — це великий вияв поваги. Що б Ви хотіли сказати як дипломатка та людина, котра особисто пізнає Україну через її мову?

— Для мене завжди було принциповим спробувати вивчити принаймні основи місцевої мови після приїзду до нової країни.

З віком братися за опанування нової мови не завжди легко, але коли я прибула до України, то сказала собі: хоча в мене так багато обов'язків і так мало часу, я мушу бодай спробувати.

Я не почала вчити мову відразу ж, бо перші місяці моєї діяльності тут були надзвичайно інтенсивні. Коли ж взялася за її вивчення, то виявила, що українська — це дуже гарна мова. Я не хочу цими словами показати неповагу до жодної мови, але українська — це не найважча мова, з якою я мала справу. Іноді помічаю зв'язки між словами, що колись існували у словенській мові, та тими, що є в українській. Певно, слов'янам легше вивчати інші слов'янські мови. Хоча я ще не дуже добре знаю українську, але доволі багато розумію. Я вже зрідка слухаю переклад і натомість безпосередньо слухаю людей, які говорять українською.

Мені поки що складно говорити українською, але українці завжди сприймають мої спроби з величезною підтримкою. Вашу країну так довго змушували розмовляти чужою мовою, що, гадаю, навіть іноземцям важливо показувати: ні, саме українська мова пов'язана з вашою ідентичністю та життєво важлива для вашого майбутнього.

Мені подобається відвідувати заняття. Завдяки ГДІП у мене чудова викладачка. Я найбільше ціную те, що ми з нею не лише виконуємо граматичні та інші вправи, а й занурюємося в культуру. Я можу сказати викладачці, що, наприклад, цікавлюся Тарасом Шевченком, і тоді ми почитаємо його вірші. Коли я розповіла їй, що мені подобається «Червона рута», ми прочитали інформацію про пісню та значення її слів. Так само було з композицією «Ой у лузі червона калина» та Державним Гімном. Тож завдяки курсам української мови я потроху дізнаюся більше про українську історію та відомі українські пісні.

Задоволення від цього отримують обидві сторони. Я рада, що можу спілкуватися з українцями їхньою мовою, і вони теж радіють, що я це роблю. Тому я вважаю, що всім, хто сюди приїжджає, варто спробувати вивчити мову. Не думаю, що коли-небудь досягну дуже високого рівня, але в цьому і немає потреби. Важливо лише розуміти людей і могли з ними розмовляти. Коли я повертаюся до місць, які відвідувала на початку своєї каденції, усі кажуть мені, що я вже значно краще говорю українською. Це мене підбадьорює, і завдяки цьому спілкуватися з людьми стає ще легше.

Я ходила на заняття з російської мови, коли вперше була в Україні у 2009–2010 роках. Тоді я не досягнула високого рівня, але тепер мені часто потрібно свідомо розрізняти деякі російські й українські слова. А ще я помічаю, що люди часто змішують ці дві мови, тому іноді я не впевнена, якою мовою говорить мій співрозмовник. Часом доволі важко з цим розібратися. Але маю зазначити, що та пропаганда, згідно з якою тут нібито заборонено говорити російською або що люди гніваються, коли чують російські слова, — це все неправда. Люди всього лиш раді чути українську, навіть якщо ви трохи змішуєте її з іншою мовою. Я знаю польську, тож іноді вона переплітається з моєю українською, але нікого це не турбує. Мене розуміють — і нам обом радісно.

Також хочу розповісти про те, як мені подобаються два прості українські слова: «коли» й «ніколи». Словенською ніхто не каже «kolі», щоб спитати «коли», тож, коли я дізналась про це слово, мені було важко його запам'ятати. Але потім я довідалася, що ви додаєте до слова «коли» заперечний префікс «ні-» й утворюєте слово «ніколи». У Словенії ми кажемо так само: «nikoli». Я не знала, звідки в нас це слово, бо словенський відповідник слова «коли» — це «kdaj», але ми не кажемо «nikdaj». Тож тоді я зрозуміла, що словенське слово «nikoli» походить від того самого старослов'янського кореня, що й українське «коли». Словенці зазвичай не знають, чому це слово є в нашій мові, тоді як в українській це очевидно.

Дата інтерв'ю: 12 травня 2025 року